

Razmišljanja o gozdnogospodarskem načrtovanju v novih razmerah

Franc PERKO*

UVOD

Z naglim razvojem in osveščanjem družbe ter vse večjim onesnaženjem okolja v zadnjih desetletjih se spreminja tudi vloga in pomen gozdov v Sloveniji.

Poleg vse večjih potreb po lesu morajo gozdovi v vse večji meri opravljati tudi vse druge splošno koristne funkcije. Različni škodljivi vplivi pa hkrati slabijo biološko odpornost gozdov, zato so gozdovi vse manj odporni na napade škodljivcev, bolezni in ujme. Pozitivni vpliv gozdov, ki pokrivajo več kot polovico Slovenije, sega daleč prek njihovih meja. V naših ekoloških in reliefnih razmerah je gozd tista naravna tvorba, ki najceloviteje razvija in hkrati varuje življenjske zmožnosti krajine. Slovenska krajina potrebuje gozd, veliko gozda, če naj ohrani svojo plodnost in naravno stabilnost. Usmerjanje razvoja gozdov in gospodarjenje z gozdovi morata zagotoviti čim popolnejše zadovoljevanje potreb tako lastnika kot družbe. Tu pa opravlja osnovno nalogo gozdnogospodarsko načrtovanje, ki usmerja razvoj gozdov ob upoštevanju trajnosti vseh njihovih vlog. Gozdnogospodarsko načrtovanje in na njegovih usmeritvah izvedeno podrobno načrtovanje, odkazilo, opravljena gojitvena in varstvena dela, posek, spravilo, odpiranje gozdov s prometnicami ter raba gozdov za druge namene morajo v večnamenskem gozdu zagotoviti trajno izpolnjevanje vseh splošno koristnih vlog gozda ob hkratnih trajnih lesnih donosih. V varovalnih gozdovih ter določenih kategorijah gozdov s posebnim namenom se lahko ali se celo moramo lesnim donosom odpovedati. Ti gozdovi opravljajo pr-

venstveno ali v celoti ostale splošno koristne funkcije.

V razmišljanjih o gozdnogospodarskem načrtovanju sem poskušal v največji meri upoštevati novo nastajajoče razmere, v katerih je že ali pa bo že jutri slovensko gozdarstvo. Omejil sem se na vprašanje načrtovanja v lesnoproizvodnih večnamenskih gozdovih.

NIVOJI NAČRTOVANJA IN NJIHOVA MEDSEBOJNA POVEZANOST

Najvišji po rangi je Program razvoja gozdov in gozdarstva Slovenije, v katerem se opredeli nacionalna politika gospodarjenja z gozdovi (v najširšem smislu: ekološkem, prostorskem, gospodarskem) in usmeritev za njihovo ohranitev in razvoj.

Ob upoštevanju usmeritev razvojnega programa Slovenije, stanja in zakonitosti razvoja gozdov v območju, se v gozdnogospodarskem načrtu območja po območnih gospodarskih razredih opredelijo območni cilji in usmeritve ter predvidijo potrebni ukrepi. Usmeritve se na nivoju gospodarskih razredov tudi kvantificirajo (etat, gojitvena in varstvena dela).

V gozdnogospodarskem načrtu gospodarske enote se ob upoštevanju usmeritev gozdnogospodarskega načrta območja in stanja gozdov opredelijo cilji in usmeritve ter ukrepi za uresničevanje cilja gospodarjenja po gospodarskih razredih, usmeritve s kvantifikacijami pa tudi po osnovnih ureditvenih enotah (oddelki, odseki). Tako v načrtu območja (okvirneje) kot v načrtu gospodarske enote (podrobneje) izdelamo pregled načrtovanih posegov v gozdnati prostor, podrobno ovrednotimo funkcije gozdov ter opredelimo območja, kjer pričakujemo nasprotja v njegovi rabi. Na obeh

* Mag. F. P., dipl. inž. gozd., Gozdno gospodarstvo Postojna, 66230 Postojna, Vojkova 9, Slovenija

nivojih načrtovanja se pripravi tudi program odpiranja gozdov s prometnicami.

Z izvedbenimi gozdnogojitvenimi načrti prenesemo usmeritve iz načrta gospodarske enote na gojitveno načrtovalno in negovalno enoto, v zasebnih gozdovih pa tudi na parcelo oziroma lastnika. V vseh teh enotah se usmeritve tudi kvantificirajo in to tako možni donosi lesa (možen posek), pogoji, pod katerimi se pridobivajo, kot tudi potrebno vlaganje v gozdove. Medtem ko so kvantifikacije vlaganj (obnova, nega, varstvo) natančno določene že z gojitvenim načrtom pa je prav točne podatke o možnem poseku na osnovi usmeritev načrta mogoče dobiti šele po označitvi drevja za posek.

Ker je tako za ohranitev gozda kot za ohranitev divjadi in živalskega sveta nasploh potrebna usklajenost rastiškega in živalskega sveta v gozdu, sodi to področje usklajevanja v pristojnost gozdarstva ob sodelovanju lovstva in drugih uporabnikov prostora.

ALI VELJAJO ISTI STROKOVNI KRITERIJI ZA NAČRTOVANJE V DRŽAVNIH (JAVNIH) IN ZASEBNIH GOZDOVIH?

O potrebnem enotnem strokovnem pristopu v vseh gozdovih ne glede na lastništvo na nivoju Programa razvoja gozdov in gozdarstva Slovenije verjetno nihče ne dvomi. Vsi gozdovi ne glede na lastništvo opravljajo svojo večnamensko vlogo, in ker je pretežni del (ta delež pa se bo še povečal) gozdov v Sloveniji v zasebnem lastništvu, prav ti gozdovi dajejo osnovni ton usmeritvam pri načrtovanju v Sloveniji.

Podobno je pri gozdnogospodarskih načrtih območij in gozdnogospodarskih načrtih gospodarskih enot. Z gozdnogospodarskimi načrti zagotavljamo trajnost gozdov in vseh njihovih vlog. To so načrti za gozdove zaradi ohranitve in krepitve gozdov in zato morajo biti izdelani za vse gozdove ne glede na lastništvo po enakih strokovnih kriterijih. Hkrati pa gozdnogospodarski načrt ureja odnos države (družbe) do gozdov in konkretizira omejitve lastnika (tako države kot zasebnika) nad specifično lastni-

no, ki jo predstavlja gozd kot obnovljiva naravna dobrina z več vlogami. Dohodek od lesa, ki predstavlja glavni (navadno edini) interes lastnika do gozda, predstavlja manjši delež vseh koristi, ki jih gozd družbi daje. Praviloma se z zmanjševanjem dohodka od lesa večja posredni pomen gozda, ki zahteva še bolj tankočutno strokovno ravnanje z njim. Vse to govori v prid temu, da je potreben enoten strokovni pristop pri izdelavi gozdnogospodarskih načrtov v gozdovih vseh lastništev in to v pogledu zbiranja informacij, analiz, postavljanja ciljev, smernic in ukrepov v gozdovih.

GOZDNOGOSPODARSKI NAČRTI OBMOČIJ

Po veljavnem Pravilniku o vsebini in načinu izdelave gozdnogospodarskih načrtov in o evidenci njihovega izvrševanja se z gozdnogospodarskim načrtom območja opredelijo strokovni cilji in predvidijo ukrepi za zagotavljanje:

- trajnosti gozdov in njihovih funkcij,
- naraščanje prirastka in donosov,
- medsebojna usklajenost gojenja in izkoriščanja,
- trajne in racionalne regeneracije gozdov,
- najustrežnejšega izkoriščanja zmogljivosti gozdnih rastišč v okviru naravnega razvoja gozdnih združb.

Težišče pri ugotavljanju stanja, pri postavitvi ciljev in usmeritev je tu na nivoju območnih gospodarskih razredov, ki jih je za posamezne analize potrebno smiselno povezovati v območno celoto.

Gozdovi se v območne gospodarske razrede združujejo na osnovi podobnih gojitvenih značilnosti in prirastnih sposobnosti gozdnih rastišč, podobnih sestojnih stanj in njihovih razvojnih teženj ter enakih splošno-koristnih vlog teh gozdov, ki imajo podobne (enake) dolgoročne gozdnogojitvene cilje.

Kljub spremembam in dopolnitvam prvotnega namena ustanavljanja gozdnogospodarskih območij so se le-ta uveljavila in pridobivajo v spremenjenih razmerah še pomembnejšo vlogo. Območja od prvotne (1948) lesnobilančne zaključene celote po-

stajajo prostorsko zaključena celota, v okviru katerih se spremlja in usmerja razvoj gozdov in gozdnega prostora (kot ekološke in prostorske prvine) ter pripravlja strokovne osnove za usklajevanje rabe gozdov in celotnega prostora.

Podlaga za izdelavo gozdnogospodarskega načrta območja so podatki iz veljavnih načrtov gospodarskih enot, podatki iz evidenc o izvrševanju gozdnogospodarskih načrtov in drugi podatki, ki prikazujejo gozdnogojitvene, gospodarske in splošno družbene razmere v območju ter potrebe po splošno koristnih funkcijah gozdov.

GOZDNOGOSPODARSKI NAČRTI GOSPODARSKIH ENOT

Z gozdnogospodarskim načrtom gospodarske enote se ob upoštevanju usmeritev gozdnogospodarskega načrta območja opredelijo cilji in usmeritve ter ukrepi po gospodarskih razredih gospodarskih enot. V gospodarski razred se združijo osnovne ureditvene enote na podobnih (istih) rastiščih, podobnega sestojnega stanja in istih razvojnih teženj, enakega splošnega pomena gozdov, ki imajo tudi isti dolgoročni gozdnogojitveni cilj. Za posamezni gospodarski razred se analizira stanje, preteklo gospodarjenje (za čim daljše obdobje) in razvoj gozdov, zanj se postavi dolgoročni gozdnogojitveni cilj ter opredelijo smernice in kvantificirajo potrebni ukrepi. Poglobljene analize so možne in smotrne le za dovolj velike gospodarske razrede – velikosti vsaj 100–200 ha.

Če moramo zaradi specifičnih rastiščnih, sestojnih in drugih razmer oblikovati po velikosti manjše gospodarske razrede, zanje ne delamo podrobnejših analiz, zadovoljimo se le s številu podatkov primerno natančnostjo ugotovljenega stanja, cilji in smernicami z ukrepi. Posebej je smiselno ločevati tudi manjše površine v ločen gospodarski razred, če je isti gospodarski razred zastopan v sosednjih gospodarskih enotah v večjem obsegu. Podobno velja za razmere, ko je v večini gospodarskih enot območja zastopan posamezen gospodarski razred v sicer majhnem obsegu, na nivoju območja pa je obseg razreda že pomem-

ben. Mislim, da je taka usmeritev primernejša kot pa priključevanje takih gospodarskih razredov k sorodnim, ker bi se lahko zgodilo, da bi lahko ekološko ali drugače pomembne ali zanimive razrede izgubili, skupaj s specifičnimi gozdnogojitvenimi smernicami za ravnanje z gozdovi, ki jim pripadajo.

Osnovni poudarek pri izdelavi načrta gospodarske enote je dan gospodarskemu razredu, mnogo manjši (da ne rečem, kar zanemarljiv) pa osnovnim ureditvenim enotam (oddelkom, odsekom), medtem ko lastniške enote (parcele) v načrtu gospodarske enote sploh niso ločeno obravnavane. Temu morata biti podrejena tudi način in natančnost zbiranja informacij, izdelava analiz ter postavitev ciljev in usmeritev (s količinskimi opredelitvami) v načrtu gospodarske enote.

Informacijo o gospodarskem razredu dobimo praviloma iz več virov:

1. – pri ugotavljanju lesnih zalog na stalnih vzorčnih ploskvah (dal sem jih na prvo mesto, kjer bodo v bodočnosti prevladovale; na njih dobimo ob dovolj gosti mreži za dovolj velik gospodarski razred poleg lesne zaloge tudi vrsto drugih informacij – zaloge po razvojnih fazah, kvaliteta, zasnova, poškodovanost in drugo),

- z drugimi vzorčnimi metodami,

- iz polne premerbe (tu dobimo le podatke o lesni zalogi);

2. iz opisov sestojev, kjer s sistematičnim pregledom dobimo oceno o stanju gozda, razvojnih težnjah, oceno uspešnosti in primernosti dosedanjih ukrepov in predhodno oceno o potrebnosti in jakosti ukrepov v bodoče;

3. iz aerofotoposnetkov;

4. iz analize dosedanlega gospodarjenja.

S pomočjo vseh teh informacij dobimo pravo sliko o stanju v gospodarskem razredu. Šele na tej osnovi, temeljiti analizi preteklega gospodarjenja in mestu in vlogi gospodarske enote in gospodarskih razredov v območju (prostoru) ter velikega znanja o rastiščnih zmožnostih in omejitvah ter proizvodnih in drugih sposobnostih posameznih drevesnih vrst na teh rastiščih lahko postavimo dolgoročne gozdnogojitvene cilje in na njih temelječe usmeritve za gospo-

darjenje z gozdovi s kvantifikacijami (možen in potreben posek, gojitvena, varstvena in druga potrebna dela). Gospodarski razredi so se v zadnjem desetletju uveljavili v celotni Sloveniji kot načrtovalna enota za okvirno načrtovanje gojenja gozdov in s tem sredstvo za diferenciacijo gospodarjenja z gozdovi glede na zelo različne naravne možnosti in različne splošnokoristne funkcije gozdov. Ta spoznanja moramo pri gozdnogospodarskem načrtovanju v prihodnje v še večji meri uporabljati in jih negovati ter dopolnjevati. Uveljavitev gošpodarskega razreda kot načrtovalne enote v načrtu gošpodarske enote in vse večje razumevanje tega načrtovanja na terenu omogoča manj podrobno opredeljevanje na nivoju odseka.

KAKŠNO MESTO IMA OSNOVNA UREDITVENA ENOTA V NAČRTU GOSPODARSKE ENOTE ?

Zaradi spreminjajočih se sestojnih razmer in zahtev po trajnosti, odseki vse bolj izgubljajo pomen »odsekov« in postajajo vse bolj enote za orientacijo in gospodarjenje. Izjema so gozdovi s posebej poudarjenimi funkcijami (gozdovi s posebnim pomenom, varovalni gozdovi), ki jih je nujno potrebno ločiti od ostalih večnamenskih lesnoproizvodnih gozdov.

Če bi želeli, da odseki opravljajo svojo pravo vlogo, bi jim morali relativno pogosto spreminjati meje, kar pa bi poleg stroškov povzročalo še velike težave pri orientaciji in gospodarjenju z gozdovi (vrsta različnih oznak, prilagajanje kadra in delavcev vedno novim mejam). Vlogo odsekov do neke mere vse pogosteje nadomeščajo delne površine, lahko bi jih imenovali začasni odseki. Tudi tu pa nas pri drobljenju omejuje racionalnost. Pri tem se moramo še zavedati dejstva, da usmeritve in kvantifikacije v odseku ob sestavi gozdnogospodarskega načrta nikakor ne morejo nadomestiti podrobni gojitveni načrt. Ker odseki praviloma ne morejo zajeti enotnega rastiščnega in sestojnega stanja (naše rastiščne in sestojne razmere so zelo pestre in se menjajo iz koraka v korak), je žal velika večina podatkov za odsek neko povprečje, s kate-

rim si ne moremo veliko pomagati. Če se v odseku na istem rastišču srečujemo z več razvojnimi fazami, nam podatki o povprečni zalogi zelo malo povedo, ugotovitev zaloge v odseku po razvojnih fazah pa bi zahtevala prevelike stroške, ki ne bi bili ustrezno izraženi v rezultatu (uporabnosti). Če pa se v odseku na istem rastišču srečamo še z različnimi sestojnimi stanji (sestava po drevesnih vrstah) in se v vsakem od teh stanj pojavlja več razvojnih faz na majhni površini, je racionalno nemogoče ugotoviti lesno zalogo za vsak primer posebej. Seveda je lesna zaloga le ena od informacij. Zaželeno je z ustrezno natančnostjo ugotoviti tudi površino različnih sestojnih in razvojnih stanj sestojev. Pri manjši pestrosti oziroma večjepovršinski enotnosti si tu lahko v veliki meri pomagamo z aerofotoposnetki. Pri večji pestrosti in drobnopovršinski mozaičnosti pa tudi tu nastopijo težave. Tu se je potrebno spustiti na trdna tla in v sestoji spoznati in oceniti posamezne deleže. Tudi tam, kjer dobimo površinske deleže iz aerofotoposnetkov, moramo oceno stanja ugotoviti v sestoji, aerofotoposnetki so nam le v pomoč (nam olajšajo delo pri terenskem pregledu). Vse informacije, ki jih zbiramo ob sestavi gozdnogospodarskega načrta, so namenjene uporabi predvsem v gošpodarskem razredu in le v manjši meri v odseku. Da bi dobile te informacije pravo vrednost za odsek, bi morale biti zbrane mnogo podrobneje in natančneje (od lesnih zalog do drugih informacij), kar bi močno povečalo stroške načrtovanja, uporabnost pa ne bi bila sorazmerna s tem. Zaradi vsega navedenega menim, da je potrebno obseg podatkov v obrazcu Opis sestojev v odseku zmanjšati na najmanjšo možno mero.

Na osnovi ciljev in smernic s kvantifikacijami v gošpodarskem razredu in predhodnih ocen v odseku po potrebnih gojitvenih in varstvenih delih je možno po odsekih okvirno razporediti predvsem potrebna gojitvena in varstvena dela. Relativno natančno je mogoče prognozirati obseg nege na umetno osnovanih nasadih pa tudi v naravnemu mladju, manj natančno obseg potrebnih del za naravno obnovo (včasih je vezano na semensko leto, ki ga ni mogoče vnaprej časovno opredeliti v okviru veljav-

nosti načrta gozdnogospodarske enote). Relativno natančno lahko opredelimo tudi obseg sadnje, pa še tu lahko nepričakovane spremembe povzročijo spremembo obsega in prioriteto (mnogo intenzivnejše sušenje v jelovih sestojih na primer). Mnogo težje pa je v odseku natančno oceniti predvideni posek (etat) za celotno obdobje veljavnosti načrta naprej. Logično je, da so zato s Pravilnikom o vsebini in načinu izdelave gozdnogospodarskih načrtov in v evidenci njihovega izvrševanja za odsek dovoljene relativno velike tolerance, vse bolj pa se bodo morale kontrolirati usmeritve kot pa konkretne številke.

Natančne podatke o usmeritvi odkazila in obsegu gojitvenih in varstvenih del v odseku lahko dobimo šele s podrobnim gojitvenim načrtom. Še tako podrobnega gozdnogospodarskega načrta v odseku ne moremo direktno uporabiti. Inženir načrtovalec ne more dovolj podrobno pregledati terena in za desetletje vnaprej določiti nujno potrebnih natančnih smernic in jih tudi dovolj podrobno kvantificirati. Do teh podatkov pridemo šele po izdelanem podrobnem gojitvenem načrtu. Šele iz podrobno izdelanega gojitvenega načrta lahko tudi res natančno kvantificiramo obseg gojitvenih del (površine, normativi porabe časa in materiala), še vedno pa ne moremo popolnoma natančno opredeliti količino lesa za posek. Te podatke dobimo šele po skrbno izvedenem odkazilu, ki natančno sledi usmeritvam podrobnega gojitvenega načrta. Še posebno podrobne gojitvene načrte bodo zahtevale nove razmere v zasebnih gozdovih, ko bo lastnik prevzel za svoje gozdove večje obveznosti in hkrati s tem tudi večje pravice. Na osnovi podrobnega gojitvenega načrta bo moral gozdar vnaprej seznaniti lastnika z možnimi donosi lesa in vsemi potrebnimi vlaganji v gozdove. Tudi tu bo pravo količino lesa za posek gozdar določil lastniku šele ob označitvi drevja za posek – na osnovi usmeritev podrobnega gojitvenega načrta. Grobo oceno o možnem poseku in natančno oceno o potrebnih delih v gozdovih (vlaganjih) pa bo gozdar lahko podal lastniku že ob izdelavi podrobnega gojitvenega načrta.

Z gozdnogospodarskim načrtom za gozdpodarsko enoto pa na nivoju parcel sploh

ni mogoče določiti možnih količin lesa za posek in potrebnih vlaganj v gozdove. Izjemoma lahko določimo z načrtom gospodarskih enot količine za posek in potrebno vlaganje v gozdove za lastnika, če je v odseku le en lastnik ali dva.

Upravičeno se torej postavlja vprašanje koliko in kako natančno zbrati podatke in podati usmeritve za odsek. Odsek je prav gotovo enota, preko katere (že zaradi obvladljivosti in preglednosti gozdov) zbiramo določene informacije pri izdelavi načrta gospodarske enote, vendar je večina teh informacij namenjena in uporabna za višje nivoje: gospodarski razred, gospodarsko enoto. Kaj pa vse potrebujemo v samem odseku? V sedanjih računalniško izpisanih opisih sestojev so za odsek poleg osnovnih identifikacijskih podatkov (oddelek, odsek, lastništvo, površina) vpisani še naslednji podatki:

- gospodarski razred, v katerega odsek sodi (po pretežnostnem načelu),
- vrsta obratovanja,
- rastišča (deleži v %),
- trenutna drevesna sestava,
- lesne zaloge in prirastek, ločeno za iglavce in listavce po razširjenih debelinskih razredih,
- razvojne faze z zasnovo in negotovostjo,
- prostor za dopolnilni opis oziroma komentar,
- etat,
- planirana gozdnogojitvena in varstvena dela,
- prostor za evidence o izvajanju načrta.

Poleg tega pa so v računalniku shranjeni še podatki o koordinatah, nadmorski višini, reliefu, skalovitosti, nagibu, kamenini, opremljenosti za spravilo in podobno.

Poglejmo le tisti del podatkov, ki daje informacije o rastišču in sestoji ter ocenimo njihovo neposredno uporabnost.

Tudi če bi v odseku izločali delne površine in na njihovi osnovi določali usmeritve za ukrepanje v sestojih v naslednjem desetletju, bi težko neposredno načrt gospodarske enote uporabili za izvedbo na terenu. Če pa odseki, kar se pogosto dogaja, niso »čisti«, pa so usmeritve pregrobo in premalo natančne za neposredno uporabo. Za pravilno ukrepanje v sestoji je nujno

potrebno izdelati podrobni gozdnogojitveni načrt. Za izdelavo podrobnega gozdnogojitvenega načrta je potrebno poznati usmeritve gospodarskih razredov, v katere sodijo posamezne gojitvenonačrtovalne enote, mesto odseka v gospodarskem razredu in gospodarski enoti in podrobno sestojno in rastiščno stanje po gojitveno načrtovalnih in negovalnih enotah. Ne nazadnje pa podrobno gojitveno načrtovanje omogoča kreativnost pri delu inženirju gojitelju na gozdnem obratu. Ta pa svojo kreativno vlogo pri podrobnem gojitvenem načrtovanju, usmeritvi odkazila in drugih delih v gozdovih v naših zelo pestrih rastiščnih in sestojnih razmerah tudi potrebuje.

Če vse te argumente sprejemamo, potem lahko razmišljamo tudi o delno spremenjeni vlogi odseka. Opisovanje sestojnega stanja ob izdelavi gozdnogospodarskega načrta je vedno premalo natančno za neposredno uporabo na terenu in se postavlja vprašanje o potrebnosti takih izpisov. V odseku pa morajo biti opredeljena odstopanja od povprečnih vrednosti posameznih elementov gospodarskega razreda – zaradi lokacije gozdnogojitvenih in varstvenih del, ki morajo biti in so lahko po odsekih relativno natančno razporejena. Pri razporeditvi etata bi si pustil več svobode (možno večje odstopanje) – ob zahtevi, da se pri odkazilu upoštevajo poleg stanja gozdov tudi osnovne usmeritve iz gospodarskih razredov.

Vzorčne metode za ugotavljanje lesnih zalog (obenem pa tudi veliko drugih za sestoj pomembnih informacij) zagotavljajo za gospodarski razred zadovoljivo natančne informacije, za nivo odseka pa praviloma ne dajo zadovoljivih rezultatov. Če bomo želeli dobiti bolj natančne podatke tudi za odsek, jih bomo morali zbrati posebej, ne pa z gostitvijo mreže vzorčnih metod. Do teh podatkov seveda lahko pridemo (z oceno ob opisu sestojev na primer), vendar se postavlja vprašanje ali so večje vloženo delo in stroški opravičljivi z uporabnostjo teh informacij. Sam nisem tega mnenja, zato bi zmanjšal obseg teh informacij za odsek. Ne vidim pa tudi njihove posebne neposredne uporabnosti, tudi če bi bile natančne (zaradi že omenjene pestrosti sestojev).

ZAKLJUČEK

Težišče dela pri izdelavi gozdnogospodarskega načrta gospodarske enote je gospodarski razred (to boj ekološko načrtovalno enoto bi morali preimenovali).

Težimo k temu, da so gospodarski razredi v gospodarski enoti veliki vsaj 100 do 200 ha. Šele za tako obsežne gospodarske razrede je možno s pomočjo vzorčnih metod in s pregledom terena racionalno in z zadovoljivo natančnostjo ugotoviti stanje in razvojne težnje sestojev. Prav tako je potreben za zanesljivo in racionalno analizo preteklega gospodarjenja in razvoj gozdnih fondov dovolj velik gospodarski razred.

Za manjše gospodarske razrede, ki jih je pogosto potrebno izločiti, pa zberemo le nujno potrebne informacije in postavimo dolgoročne gozdnogojitvene cilje z usmeritvami in kvantifikacijo ukrepov.

Priključevanje manjših gospodarskih razredov k večjim, čeprav najbolj sorodnim, bi poslabšalo informacijo o obeh gospodarskih razredih, hkrati pa bi se lahko izgubilo veliko ekološko pa tudi gospodarsko ali drugače pomembnih ali zanimivih gospodarskih razredov, ki imajo združeni iz več gospodarskih enot na nivoju območja tudi že pomemben površinski delež.

Ker je težišče načrta gospodarske enote na gospodarskem razredu in ne na odseku, morajo biti vse usmeritve od zbiranja informacij do analiz, ciljev in usmeritev ter kvantifikacij naravnane na ta nivo. Pretežni del podatkov za dovolj velik (površinsko) gospodarski razred lahko dobimo zadovoljivo natančno s pomočjo vzorčnih metod: lesno zalogo, zasnovu, razvojne faze, poškodovanost, pozneje tudi prirastek itd. Posamezne od teh elementov lahko dobimo tudi s pomočjo aerofotoposnetkov (razvojne faze). Vse te podatke in dopolnila preverimo z opisom sestojev, to je s terenskim ogledom gozdov, pri katerem tudi ocenimo ustreznost in uspešnost dosedanjih posegov v sestoje ter predhodno ocenimo in tudi lociramo (pri gojitvenih delih) potrebne ukrepe v prihodnosti. Po uskladitvi vseh teh informacij, analizi preteklega gospodarjenja in razvoja gozdov ter mestu in vlogi gospodarskega razreda v območju in gospodarski enoti ter prirastoslovnih informacij in rastiš-

čnih možnosti in omejitev, postavimo za posamezen gospodarski razred v gospodarski enoti dolgoročni gozdnogojitveni cilj. Na osnovi stanja in ciljev določimo usmeritve z ukrepi in kvantifikacijami.

Iz gospodarskega razreda prenašamo (oziroma prostorsko opredelimo) v odsek na osnovi dejanskih sestojnih razmer potrebne gojitvene in varstvene ukrepe in usmeritve ter zelo okvirne etate. Za uspešno izvedbo načrta gospodarske enote je obvezna izdelava podrobnih gojitvenih načrtov. V zasebnih gozdovih obveze (gojitvena in varstvena dela) ter možne količine lesa za posek prenesemo tudi na parcelo (lastnika). Zaradi vseh teh dejstev za odsek ne potrebujemo veliko zelo podrobnih informacij in odsek dobiva v vse večji meri predvsem značaj prostorsko-orientacijske enote za obvladovanje gozdov in vseh del v njih.

Gozdnogospodarski načrt, pa če je še tako podroben, ne more nadomestiti podrobnega gozdnogojitvenega načrta. Strokovno uspešno lahko usmeritve gozdnogospodarskega načrta gospodarske enote v posameznem odseku, delu odseka ali parceli realiziramo le na osnovi izdelanega podrobnega gojitvenega načrta. Če želimo, da bo delo na načrtovanju racionalno in delo terenskega gozdarskega osebja pri realizaciji načrtov kreativno ter ukrepi prilagojeni peštrim rastiščnim in sestojnim razmeram, mora načrt gospodarske enote ob ustreznih usmeritvah pustiti svobodo tudi strokovnjaku, ki podrobno gojitveno načrtuje.

V novih razmerah je potrebno tudi razmejiti in opredeliti zbiranje podatkov za gospodarski razred in osnovno ureditveno enoto. Vzorčne metode (stalne kontrolne metode) so realnost, te dajejo dovolj zanesljive informacije za ustrezno velik gospodarski razred, premalo in neuporabni pa so ti podatki za osnovno ureditveno enoto (odsek). Glede na uporabnost in nujnost potrebnih informacij ter stroške se morajo informacije za odsek racionalizirati, usmeritve in kvantifikacija pa postaviti le do te mere, da se zagotovi izvajanje usmeritev iz načrta gospodarske enote, hkrati pa upošteva vso realnost konkretnih rastiščnih in sestojnih razmer ter vloge gozdov v odseku.

LITERATURA

1. Gašperšič, F.: Mehke informacije in njihov pomen v gozdnogospodarskem načrtovanju, GV 1991-2.
2. Gašperšič, F.: Gozdnogospodarsko načrtovanje v nekaterih evropskih državah, GV 1990-9.
3. Gašperšič, F.: Vloga gozdnogojitvenega načrtovanja pri gospodarjenju z gozdovi v Sloveniji, GV 1990-10.
4. Gašperšič, F.: Usposabljanje v okularnem ocenjevanju raznih sestojnih karakteristik ter v gozdnogojitvenem diagnosticiranju in izbiri potrebnih ukrepov, GV 1991-6.
5. Gašperšič, F.: Strokovne podlage za izdelavo gozdnogospodarskih načrtov, Ljubljana, 1988.
6. Obdelava in analiza podatkov Kontrolne vzorčne inventure. Seminarско gradivo. Biotehniška fakulteta, oddelek za gozdarstvo, Ljubljana, 1991.
7. Osnutek zakona o gozdovih, Ljubljana, september 1991.

GDK:923.4

Gospodarjenje z zasebnimi gozdovi gre svojo pot

Ker smo letošnjo jesen pričakovali ponovne burne razprave v zvezi z Zakonom o gozdovih, je Pododbor za načrtovanje gozdov pri Splošnem združenju gozdarstva Slovenije na svoji seji dne 21. marca 1991 sklenil, naj gozdarska operativa v letu 1991

skrbno zbira podatke o sečnjah v zasebnih gozdovih. Slovensko gozdarstvo tako v letošnjem letu skrbno zbira podatke o tem, koliko lesa se v zasebnih gozdovih poseka po opravljenem odkazilu gozdarskega strokovnjaka in koliko se ga poseka brez tak-